

El govern català, per mitjà de la direcció general de Protecció Civil, endega i aplica tot un ventall de plans per afrontar les situacions d'emergència que puguin posar en perill la població.

Preparats davant el risc

Han quedat lluny aquells anys en què un gran incendi forestal, una nevada forta o una fuga de gas tòxic en una indústria –per posar només uns quants exemples– es produïen sense que hi hagués previst cap pla que facilités una resposta immediata. Avui dia, gràcies als plans d'emergències, les autoritats de Protecció Civil, amb els organismes i cossos operatius que en depenen o s'hi coordinen, disposen d'instruments que els permeten de lluitar, d'una manera ràpida i efectiva, contra qualsevol situació d'emergència o de risc que es pugui presentar, tant les derivades d'un fenomen natural com les ocasionades per un accident en una instal·lació o una infraestructura. Aquests plans –segons que assenyalen els responsables de la direcció general de Protecció Civil, adscrita al Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya– són “unes eines de planificació que estableixen el funcionament i l'organització dels recursos humans i materials per a millorar la resposta en cas d'emergències o de risc greu”. L'objectiu final de tot plegat no és sinó garantir a la població un llinar mínim de seguretat contra el risc, d'acord amb l'entorn natural, industrial, poblacional i tecnològic del país.

Des de mitjan anys 90, doncs, el govern català, amb el vist-i-plau del Parlament, ha elaborat tot un seguit de plans, regulats per llei, pensats per a afrontar les diverses situacions d'emergència que puguin sorgir. Cal destacar, en primer lloc, el pla de protecció civil de Catalunya, l'anomenat Procicat, creat l'any 1995,

que té l'objectiu d'afrontar les emergències generals a qualsevol punt de Catalunya; és a dir, es tracta d'un pla d'abast territorial que cobreix els riscos que no són considerats especials. Algunes de les situacions incloses dins el pla Procicat són –fins que no s'enllesteixin els plans específics que es van elaborant– els problemes derivats d'un accident greu de carretera, de ferrocarril, d'avió o de vaixell; els riscos generats pel vent; o bé les situacions d'emergència en llocs amb molta presència de gent, com ara els estadis esportius, els concerts multitudinaris i els grans centres comercials.

Plans especials. Per tal de complementar la funció del Procicat, i augmentar l'eficàcia de les mesures de protecció, el govern també ha dissenyat tot un seguit de plans específics, més adequats a situacions especials que requereixen mètodes i coneixements concrets. Un dels plans especials més importants, sobretot per les característiques del clima mediterrani, és el pla Infocat, que ha estat dissenyat per a lluitar contra els incendis forestals. Una de les principals funcions d'aquest pla, segons la direcció general de Protecció Civil, és “preveure l'estructura organitzativa i els procediments per a la intervenció i la coordinació dels diversos serveis que actuen en una emergència en cas d'incendi forestal”. Això a banda, el pla Infocat també té com a objectius concretar els procediments d'actuació i coordinar les tasques d'extinció dels incendis conjuntament amb les administracions locals, i preparar mesures de prevenció. Entre aquestes

El Centre del número únic d'urgències 112 la gestió d'una emergència al centre de

mesures, es destaca l'elaboració d'un mapa de les àrees de més risc, la identificació de les èpoques de més perill, la definició dels procediments d'informació a la població, o bé l'establiment de criteris d'organització de voluntaris.

Un altre pla de protecció civil important –també dissenyat per a planificar cara a una emergència de caràcter natural freqüent a Catalunya– és el pla Inuncat. L'objectiu d'aquest pla és actuar en el cas d'emergència per inundacions, dins l'àmbit territorial de Catalunya, “establint els avisos, l'organització i els procediments d'actuació dels serveis de la Generalitat, de les altres administracions públiques i de les entitats privades”, assenyalen els responsables de la direcció general de Protecció Civil. Les funcions bàsiques d'aquest pla són també la creació d'una estructura organitzativa i dels procediments per a una intervenció adequada; a més d'identificar les zones de més risc, preveure les possibles conseqüències, o bé determinar els procediments d'informació a la població.

Un pla amb característiques semblants als dos anteriors és el Neucat, el pla especial d'emergències en cas de nevades. Té l'objectiu d'informar de les possibles nevades amb prou antelació, i també preveure i aplicar

que s'està construint a Reus donarà servei a tot Catalunya a partir de l'abril de 2010. A la dreta, un equip de protecció civil treballant durant coordinació operativa mòbil. A peu de pàgina, maqueta del futur centre de Reus.

els mecanismes d'actuació i de coordinació dels mitjans disponibles per lluitar contra una situació d'emergència originada per una acumulació excessiva de neu. Val a dir que en aquests moments el govern elabora un pla especial per a prevenir i combatre els efectes de les allaus en alta muntanya. A més de tots aquests, una altra mesura especial dissenyada per fer front a riscos de caràcter natural és el pla Sismicat, per a respondre a una situació d'emergència causada per un terratrèmol.

A banda les emergències derivades de fenòmens naturals, els plans de protecció civil inclouen també els riscos anomenats *tecnològics*; és a dir, provocats per activitats humanes. Entre aquestes, hi ha les situacions de risc motivades per un fuita tòxica en una indústria del sector químic, per un accident de carretera o de ferrocarril en què hi hagi involucrat un vehicle que transporti mercaderies perilloses, o bé el vessament a mar de productes contaminants des d'un vaixell. Per encarar qualsevol d'aquestes situacions hi ha tres plans especials: el Plaseqcat, que és el pla d'emergència del sector químic, amb les

ramificacions adients: el Plaseqta, de l'àrea de Tarragona, i el Plaseqtor, de l'àrea de la Tordera; el Transcat, o pla de protecció civil per a accidents en el transport de mercaderies; i, finalment, el Camcat, o pla especial d'emergències per la contaminació accidental de les aigües marines.

A banda totes aquestes mesures, també hi ha plans d'actuació local, sobretot als municipis situats en zones on hi ha un focus que pugui suscitar algun risc especial com, per exemple, els pobles que tenen una indústria química a prop. Aquests municipis estan obligats a elaborar plans concrets d'actuació.

Centre de coordinació. Una eina fonamental per a la gestió de les emergències i la correcta aplicació dels plans

de protecció civil és el centre de coordinació operativa, el Cecat. Es tracta, segons paraules dels responsables de la direcció general, "d'una instal·lació a través de la qual es coordina i se centralitza la informació entre tota mena de serveis de seguretat i emergències durant les situacions declarades de prealerta, les activacions dels plans en alerta o emergència 1 i 2, els simulacres i també en situacions en què calgui fer un seguiment del risc". La direcció general de Protecció Civil disposa de dos centres de coordinació operativa, un a Barcelona i un a Reus. Aquest darrer serà substituït a partir del mes d'abril del 2010 pel nou centre de gestió de trucades d'urgència 112 de l'àrea de Tarragona, amb seu també a Reus. Aquests centres de coordinació estan en contacte permanent amb els centres receptors d'alarmes,

“Els darrers tres anys s’ha millorat la capacitat d’afrontar els riscos”

Josep Ramon Mora és el director general de Protecció Civil de la Generalitat de Catalunya

—Què és allò que va fer necessària la creació de la direcció general de Protecció Civil?

—Les funcions de protecció civil eren assignades als bombers des dels anys 90, però aquesta legislatura es va decidir que calia crear una estructura específica; és a dir, que calia un canvi de model. Per això es va crear la direcció general de Protecció Civil, amb la idea de fomentar el concepte de protecció civil com a sistema.

—Quines funcions té?

—Minimitzar l’impacte sobre la població de les emergències. Per això, en primer lloc, cal conèixer els riscos que poden afectar la població, tant els naturals com els tecnològics. En segon lloc, cal mirar de reduir-ne els efectes. Un cop fet això, com que el risc no és mai zero, cal planificar una resposta en forma de plans d’emergència i garantir la coordinació i la cooperació entre els cossos operatius en cas d’una catàstrofe que pugui posar en risc la població.

—Què han aportat els plans de protecció civil al llarg d’aquests anys?

—Hem aconseguit que en l’elaboració dels plans hi participi tota la gent que intervé en el procés. Això contribueix a fer una bona anàlisi del risc; és a dir, una bona diagnosi; ajuda també a definir l’estructura organitzativa que s’ha d’activar en cas d’emergència; és a dir, a decidir qui ha d’actuar. Els plans han aportat també una definició operativa; és a dir, què ha de fer tothom en cada una de les fases o nivells. Tot això, com que no es fa en un despatx, sinó incorporant al pla els coneixements de les tècniques de tots els cossos, ajuda a consolidar el concepte de sistema que és la protecció civil.

—Quin paper hi tenen els ajuntaments, en la prevenció de riscos?

—Segons la llei, en matèria de protecció civil hi ha dues autoritats: la Generalitat i els ajuntaments. Els alcaldes són autoritats del mateix rang que el govern als seus territoris respectius i tenen competències importants. Han d’elaborar plans propis —que segueixen el model del de la Generalitat—, d’acord amb les seves necessitats. Interessa que tots els ajuntaments d’un cert nivell vagin creant estructures tècniques per a la gestió dels riscos.

— A hores d’ara, Catalunya està preparada per a afrontar amb garanties qualsevol situació que impliqui un risc per a la població?

—Sí. Els darrers tres anys s’ha millorat molt la capacitat d’afrontar els riscos: aquest esforç no solament s’ha fet en la planificació, sinó també en la millora de les estructures de coordinació i d’atenció a les demandes d’urgència de la població. En aquest sentit, s’ha millorat el centre de coordinació operativa de Catalunya, el Cecat, que és el centre superior d’informació d’emergències, on arriba tota la informació i on es prenen les decisions. Aquest centre funciona 24 hores el dia i 365 dies l’any. Un altre aspecte que també s’ha millorat és el telèfon únic d’urgències, el 112,

EL TEMPS

el sistema de recepció d’emergències. L’any 2007 el Parlament va aprovar una llei que definia el 112 com un centre integral de gestió de trucades, amb centres a Reus i a Barcelona.

—Els ciutadans, en general, són prou conscients de la importància de prevenir els riscos?

—No. Les enquestes que fem per avaluar el coneixement indiquen que només un 15% de la població considera que hi ha algun risc al seu voltant. Fa la impressió que la paraula *risc* sona allunyada, que va associada a les grans catàstrofes i als països poc desenvolupats. Per això hem dut a terme campanyes d’informació a la població, sobretot en aquells casos, com el

instal·lació des de les quals es reben els avisos de risc o emergència, i també, en produir-se una incidència,

amb els centres de comandament avançat, que és on s’organitzen les actuacions sobre el terreny.

El centre de coordinació operativa és, a més, el lloc des d’on s’estableixen els diversos nivells o

risc químic, que evolucionen molt ràpidament i tenen conseqüències crítiques. És molt important que la gent sàpiga què ha de fer.

—**Quins són els principals problemes que sorgeixen a l'hora d'aplicar els plans de protecció civil?**

—El principal problema és tenir tota la informació. Qualsevol emergència, als primers moments, tendeix al caos. Al començament, la informació sol ser parcial, contradictòria i poc elaborada. Sobretot importa tenir la informació. Protecció Civil ha de ser especialista en l'emergència, en la planificació prèvia i —tan ràpidament com sigui possible— a fer emergir l'ordre dins el desordre inicial. Aquesta es la dificultat fonamental.

—**Quines línies d'actuació hi ha previstes a curt termini?**

—D'una banda, l'aprovació del decret d'autoprotecció, una mesura que omplirà un buit legal i que determinarà les obligacions de les empreses per fer que les seves activitats o instal·lacions tinguin plans elaborats a fi de donar respostes adequades. La segona qüestió prevista és la modificació de la llei de protecció civil de Catalunya del 1997, que necessita una adaptació per tal de contribuir a fomentar el concepte de protecció civil com a sistema integrat, d'acord amb el nou context derivat de l'Estatut del 2006. Una última línia de treball consisteix a consolidar al màxim el sistema d'avís a la població. Durant aquesta legislatura hem instaurat la xarxa d'avís químic, però encara s'ha de millorar. Cal aprofitar les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies per millorar els sistemes d'avís en massa. A banda tot això, també anem elaborant i aplicant nous plans, com ara el d'emergències aeronàutiques i ferroviàries, el pla d'allaus i un pla d'emergències radiològiques i nuclears.

fases d'alerta. El primer d'aquests nivells és la situació de prealerta, que s'activa quan hi ha indicis o pre-

El cos de bombers de la Generalitat de Catalunya és una de les peces fonamentals de la xarxa de prevenció i actuació.

Protecció Civil veu necessari de divulgar i aplicar mesures d'autoprotecció, tant de particulars com d'empreses

visió que poden aparèixer fenòmens que requereixin l'activació de plans d'emergència. A continuació hi ha la fase d'alerta, que s'activa quan la possibilitat d'una situació de risc és del tot certa i exigeix el desplegament parcial del protocol previst al pla, a més de l'avís a la població. Finalment, amb l'activació del pla d'emergència es comunica i s'ordena a tots els grups que hi intervenen el desplegament total de les mesures incloses al pla.

Sigui com sigui, malgrat tota aquesta planificació, la direcció general de Protecció Civil vol posar èmfasi en la necessitat d'aplicar mesures d'autoprotecció, tant per part de la població en general com també per part d'aquelles empreses o instal·lacions que duguin a terme activitats susceptibles de causar una situació de risc. Igualment, els responsables de protecció civil insisteixen en la conveniència que la població seguei-

xi els consells de les administracions per tal de prevenir i minimitzar els efectes d'una situació d'emergència. Per aquesta raó la direcció general de Protecció Civil organitza cada any campanyes específiques d'informació i sensibilització, per tal que la gent sàpiga què cal fer a cada moment. Aquestes campanyes abasten un gran ventall de situacions, tant les relacionades amb fenòmens naturals —per exemple, una tempesta, una onada de calor o una sequera— com també situacions de risc derivades d'activitats lúdiques. En són un exemple les recomanacions als boletaires o bé els consells per a fer un bon ús dels petards a les revetlles. D'aquesta manera, les mesures d'autoprotecció complementen els plans de protecció civil i constaten la importància de combatre els riscos a través de la prevenció.

Xevi Camprubí